

Тетяна Портнова

Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара

ТВОРЕННЯ КУМІРУ: СЕЛЯНСТВО В УКРАЇНСЬКІЙ ДУМЦІ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.

Мета проекту полягала у підготовці рукопису книги, присвяченої історії комплексу ідей та образів довкола селянства, об'єднаних поняттям «українське народництво». Йдеться про спробу розкрити «інтелектуальну біографію» українських народницьких ідей XIX-початку XX ст. та простежити механізми їхнього формування і поширення. Головна увага була приділена наступним дослідницьким проблемам:

- чому селянин став такою потужною фігурою у соціальній уяві української інтелігенції XIX – початку XX ст.?

- які характеристики приписувалися селянству і з яких міркувань?

- яким було значення цих, нехай і не завжди адекватних, уявлень для спільноти, у якій вони функціонували?

- як еволюціонувало бачення селянства зі зміною соціально-політичних орієнтацій та культурних пріоритетів представників українського руху?

План роботи передбачав переопрацювання моїх попередніх розробок з теми у формат книжки, а також дослідження наступних сюжетів:

- аналіз новітньої історіографії про способи описів селянства представниками урядів та освіченими людьми на матеріалах Західної, Центральної та Східної Європи і Російської імперії та про специфіку образів селянства у ідеології національних рухів.

- співставлення уявлень українських інтелектуалів з образами селян, популярними серед представників інших соціальних груп українських губерній Російської імперії у XIX - XX ст. – землевласників, чиновників і священиків, які формували простір діалогу, а подеколи конфронтації між різними способами бачення селянства. (передусім на матеріалах преси-опрацьовані матеріали газет «Киевлянин», «Одесский вестник», «Херсонские губернские ведомости», низка «Епархиальных губернских ведомостей»).

- дослідження практики реальної взаємодії представників українського національного руху з селянством у другій половині XIX – на початку XX ст., аналіз дописів селян до газет для народу (опрацьовані матеріали часописів «Хуторянин» та «Хлібороб», газети «Рада»)

- простежити вплив подій 1905 р на селі на уявлення про українське селянство.

На підставі опрацьованого матеріалу підготовлений рукопис монографії. Він буде переданий у видавництво у серпні 2013 р.

Структура книжки з переліком розділів:

Передмова

1. Народ і його шанувальники

1.1 Селянство та інтелігенція: проблеми соціальної та культурної дистанції, специфіка взаємодії.

1.2. Як правильно писати про народ: дослідницькі і письменницькі стратегії XIX-початку XX ст.

2. Селянин і сільське в українському національному проекті

2.1 Українці як «селянська нація»: виникнення та використання концепції

2.2 Канонізація «народного» як «національного». Шевченко як «народний поет»

2.3 Селянський фактор у формуванні модерної української культури

2.4 «Із селян в націю»: практика пропаганди національних ідей

3. Проблема народного характеру в українській публіцистиці, белетристиці та наукових творах

3.1. У пошуках «народної душі». Позитивний канон.

3.2. Плями на сонці: негативні характеристики народного характеру

4. *Селянин перед викликом змін*

4.1. «Аж страх погано в отім хорошому селі»: Пореформене село очима української інтелігенції

4.2. Селянство і цивілізація: проблема взаємодії міської і сільської культур в українській думці

Післямова.